

Een geïntegreerde aanpak tilt onderzoek naar een hoger niveau

‘Toen ik in 1996 gevraagd werd op het NIOZ te komen werken bij het onderzoek aan wadvogels hoefde ik niet lang na te denken; wonen en werken in het waddengebied dat past mij helemaal’

Al sinds mijn vroege jeugd ben ik geboeid geweest door de natuur en ‘vogels kijken’, naast zeilen, is altijd één van mijn grote hobby’s geweest. Ik voel me het meest thuis in open gebieden en vooral langs de kust. Het waddengebied is voor mij het mooiste deel van Nederland vanwege de grote mate van natuurlijkheid. De enige streek in ons overvolle land waar je nog rust en weidsheid kunt ervaren. Het besluit om na m’n middelbare schooltijd vanuit Zuid-Holland helemaal in Groningen biologie te gaan studeren werd vooral gestuurd door de nabijheid van de Waddenzee en het feit dat de RUG een veldstation op Schiermonnikoog had. Met een zeilboot heb ik in de loop der jaren de meeste Waddeneilanden tussen Den Helder en Esbjerg bezocht en het hele gebied goed leren kennen.

Op het NIOZ doe ik ecologisch onderzoek met behulp van individueel gemerkte Kanoetstrandlopers en Rosse Grutto’s. Globaal houdt dit in; het vangen en merken van deze vogels, het terugzoeken en aflezen van gemerkte dieren op het wad met een telescoop en het bijhouden van de boekhouding van de vangsten en de aflezingen. Het vangen doen we met zogenaamde mistnetten in de nachten rond nieuwe maan. Alleen dan is het donker genoeg waardoor de vogels de netten niet, of te laat opmerken. We vangen meestal in de aanvliegroutes van de locaties, waar de wadvogels met het opkomende water gezamenlijk gaan rusten tot het voedselrijke wad weer droogvalt (hoogwatervluchtplaatsen).

Het eilandje Griend en zandplaten als De Richel (ten zuidoosten van Vlieland) of Het Simonszand (ten oosten van Schiermonnikoog) zijn favoriete vangplekken. Meestal vangen we 4 tot 7 nachten achter elkaar en werken we vanaf de Navicula (NIOZ-onderzoekschip) of vanaf onze Wadtoren (Ponton dat we op een wadplaat kunnen afzinken met een huisje er op). Het vangen met mistnetten lukt alleen goed met weinig wind (3 Beaufort of minder). Als er meer wind staat, gaan de netten suizen. De vogels horen dat en weten de netten te ontwijken. Die windgevoeligheid maakt vangen in het Waddengebied, het winderigste deel van Nederland, vaak wel moeizaam. We moeten de netten regelmatig dichtlaten en afwachten tot de volgende nacht.

In totaal hebben we de afgelopen 12 jaar bijna 8000 Kanoetstrandlopers en 4600 Rosse Grutto’s gevangen en gemerkt. Dat merken gebeurt door bij ieder individu een unieke combinatie van kleurringen om te leggen. Met een telescoop zijn deze combinaties in het veld tot op enkele honderden meters af te lezen. Inmiddels hebben we van elk van deze twee soorten bijna 17000 aflezingen binnen gekregen. Dit aflezen doen we deels zelf maar de meeste aflezingen krijgen we van een groot aantal vrijwilligers die het leuk vinden om in het veld naar deze gemerkte dieren te zoeken.

Elke winter gaan we een periode naar de Banc d’Arguin in Mauretanie. Dit waddengebied in West-Afrika is het belangrijkste overwinteringsgebied voor steltlopers die onze Waddenzee gebruiken als tussenstop (“tankstation”) tijdens de trek. We vangen en merken daar dezelfde vogelsoorten en proberen zoveel mogelijk gemerkte vogels af te lezen. Door deze aanpak komen we erg veel te weten over deze wadvogels. We zijn bijvoorbeeld in staat om de jaarlijkse overleving te schatten en konden laten zien dat de opbouw van voldoende reserves essentieel is om te overleven. Ook leren we veel over het gebiedsgebruik van deze dieren, dat ze zeer plaatstrouw kunnen zijn, op welke schaal ze ons wad benutten en welk deel van de wereld ze gebruiken. Zo werden een aantal in het waddengebied gemerkte Rosse Grutto’s (die in Siberië broeden) o.a. teruggezien in Zuid Afrika en Namibië.

Dit soort onderzoek heeft alleen zin als je het een lange tijd (10 jaar of langer) kunt volhouden. Pas na langere tijd worden de overlevingsschattingen betrouwbaar genoeg om eventuele verschillen (tussen jaren en/of groepen individuen) aan te tonen. Het is dus per definitie een lange termijn onderzoek en het is belangrijk dat zoiets op een instituut als het NIOZ mogelijk is. Door dit werk zijn we in staat een vinger aan de pols te houden van een aantal wadvogelpopulaties. Het spreekt voor zich dat dit arbeidsintensieve werk alleen mogelijk is dankzij de medewerking van een team collega’s en een groot aantal vrijwilligers.

De resultaten van dit onderzoek worden door een geïntegreerde aanpak naar een hoger niveau getild. Als we bijvoorbeeld verschillen in de jaarlijkse voedselsituatie op de wadplaten (en de daarachter liggende mechanismen) kunnen koppelen aan verschillen in overleving van de wadvogels krijgen we wezenlijk meer inzicht in het functioneren van het Waddensysteem.